

Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja puuttuminen Jämsän perusopetuksessa/kielteinen päätös hankehakemukseen

Sivla 08.05.2025 § 57

Valmistelu johtava rehtori Juha Damskägg p. 040 836 1604 ja
apulaisrehtori Soile Kukkonen p. 040 527 6420

Opetushallitus asetti haettavaksi valtionavustusta n. 4,8 miljoonaa euroa kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen perusopetuksessa. Hankeavustuksen tavoitteena oli kehittää ja jalkauttaa kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumisen toimintatapoja ja -malleja ja edistää toimenpiteiden vaikuttavuutta perusopetuksessa. Tavoitteena oli lisäksi vahvistaa omaa ja alueellista ko. ilmiöihin liittyvää yhteistyötä. Kehittämisen painopiste tuli olla kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisevien ja puuttumisen toimintatapojen kehittämisessä ja niiden juurruttamisessa koulun toimintakulttuuriin.

Avustushakemuksia tuli hakuajan puitteissa yhteensä 120 kpl ja avustusta haettiin noin 17,9 miljoonan euron edestä. Avustusta myönnetään yhteensä 37 hankkeelle 4,8 miljoonan euron edestä. Jämsän perusopetuksen hankkeelle ei myönnetty avustusta.

Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen Jämsän perusopetuksessa on kuitenkin tarvetta löytää uusia toimintamalleja. Jämsän perusopetuksen kouluissa henkinen ja fyysinen väkivalta ja sen uhka, väkivallan ja ääriajattelun ihannointi, vihapuhe sekä rasistinen ja halventava kielenkäyttö ja käyttäytyminen ovat lisääntyneet.

Oppilaiden sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät haasteet, kuten tunne-elämätaidot ja vuorovaikutussuhteet ovat moninaistuneet ja lisääntyneet. Oman vaikutuksensa tuo sosiaalisen median aiheuttamat haasteet (mm. somekiusaaminen, lapsen ja nuoren kehityksen vaarantava sisältö ja sen leviäminen, puutteet sosiaalisen median lukutaidossa mm. mediakriittisyys, ääriajattelun lisääntyminen oppilaiden keskuudessa).

Edellä kuvattu lisääntynyt haitallinen ilmapiiri ja oppilaiden oireilu voivat heikentää perusopetuslain 2 § mukaisen opetuksen tavoitteen oppilaiden kasvusta ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen, oppilaille elämässä tarpeellisten tietojen ja taitojen antamisen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen sekä oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön (PoL 29 § 30.12.2013/1267).

Alkuperäisessä hankesuunnitelmassa tavoitteena oli avustukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti kehittää, vahvistaa ja jalkauttaa kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumisen toimintatapoja ja -malleja ja edistää toimenpiteiden vaikuttavuutta Jämsän perusopetuksessa. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa omaa ja alueellista yhteistyötä kyseisessä teemassa.

Hankkeen tavoitteena oli hyvinvoiva, kiusaamisesta ja väkivallasta vapaa koulu seuraavin keinoin:

- Ennaltaehkäisemällä ja puuttumalla kaikenlaiseen kiusaamiseen ja väkivallan muotoihin, kuten syrjintä, häirintä, rasistinen ja halventava kielenkäyttö ja käyttäytyminen sekä vihapuhe.
- Tunnistamalla ja puuttumalla hyvissä ajoin teemaan liittyvään riskikäyttäytymiseen sekä kehittämällä ja vahvistamalla puuttumisen malleja.
- Vahvistamalla oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- Lisäämällä ja vahvistamalla oppilaiden ja henkilöstön osaamista kiusaamisen ja väkivallan tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi.
- Kehittämällä ja vahvistamalla koulun sisäisten ja ulkoisten toimijoiden niin omaa toimintaa kuin yhteistyötä sekä erilaisia toiminta- ja yhteistyötapoja (mm. tukioppilas-, oppilaskunta- ja vanhempainyhdistystoiminta, opiskeluhoito, nuorisopalvelut, nuorisovaltuusto, 3. sektori, poliisi, hyvinvointialue)
- Kehittämällä ja vahvistamalla oppilaiden ja huoltajien osallisuutta ja toimijuutta ko. teemaan ja ilmiöihin liittyen.
- Vastaamalla sosiaalisen median aiheuttamiin haasteisiin (mm. somekiusaamiseen puuttuminen ja media- ja medialukutaidon vahvistaminen).
- Monilukutaidon vahvistaminen objektiivisen tiedon saamiseksi ja ennaltaehkäistäkseen ääriajattelun ilmiöitä.
- Luomalla positiivinen ja kannustava keskustelukulttuuri sekä hyväksyvä ja kanssaihmiä kunnioittava sekä yhdenvertainen ilmapiiri.

Hankesuunnitelmassa esitettiin konkreettisia toimia hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi:

Vahvistetaan, jalkautetaan ja selkeytetään jo olemassa olevia käytänteitä ja varmistetaan niiden toimeenpano (esim. opiskeluhoitosuunnitelma, hyvinvoinnin vuosikello, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu sekä muut ko. teemaan liittyvät suunnitelmat, toimintaohjeet ja mallit).

Organisoidaan, suunnitellaan ja toteutetaan teemaan ja ilmiöihin liittyviä koulutuksia ja infotilaisuuksia henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille yhdessä eri toimijoiden kanssa. Hyödynnetään ja vahvistetaan jo olemassa olevaa osaamista (mm. KiVa-, tukioppilas-, oppilaskunta- ja vanhempainyhdistystoiminta sekä AVEKKI-koulutus).

Kehitetään uusia toimintamalleja, esim.

- Päivitetty, toimiva ja käytännönläheinen aktiivisen toiminnan malli kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ja puuttumiseksi
- Käytännönläheinen aktiivisen toiminnan malli, jossa lisätään henkilökunnan tietoisuutta ja osaamista ääriajattelusta ilmiönä sekä kuinka ilmentymiä tai seurauksia voidaan ennaltaehkäistä.

- Oppilaiden ja huoltajien tehostettu osallistaminen kiusaamisen, väkivallan tai ääri-ilmiöiden ennaltaehkäisemisessä

Tuetaan opettajia ja muuta henkilöstöä sekä mentoroidaan nuoria opettajia, jotta kukaan ei jää yksin haastavien tilanteiden kanssa.

Jämsän perusopetuksessa on toteutettu opiskeluhuollon vahvistamisen hanke ajalla 6.3.23-31.1.25. Hankkeesta on saatu hyviä kokemuksia. Hankkeessa on kehitetty, yhdenmukaistettu ja vahvistettu opiskeluhuollollista toimintaa ja sen käytänteitä Jämsän perusopetuksessa.

Hankkeen tuotoksia ovat mm. opiskeluhoitosuunnitelma Jämsän perusopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen, hyvinvoinnin vuosikello sekä opas koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi. Lisäksi hankkeessa on päivitetty ja uudistettu opiskeluhoitoa ohjaavia suunnitelmia, malleja ja toimintaohjeita (mm. koulupoissaolojen ennalta ehkäisy ja seuranta, Jämsän perusopetuksen lääkehoitosuunnitelma, opiskeluhuollolliset lomakkeet sekä Jämsän Pedanet- opiskeluhoitosivusto). Lisäksi hankkeessa on tuettu opiskeluhuollon ja koulun henkilöstön toimintaa koulun arjessa sekä vahvistettu oppilaiden ja huoltajien toimijuutta ja osallisuutta yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Hankkeessa myös organisoitiin ja toteutettiin selvitykset Jämsän perusopetuksen koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaprosessien käynnistämiseksi hankkeessa kehitetyn oppaan ja kyselyjen avulla.

Hankeavustus kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi toimii erinomaisena jo olemassa olevan ja kehitetyn opiskeluhoitoa ja kokonaisvaltaista kouluhyvinvointia edistävän työn jatkumona juuri kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen kohdentuen. Hanke toteutetaan Jämsän perusopetuksen hankkeena.

Hankkeeseen rekrytoidaan kokoaikainen työntekijä. Hanketyöntekijän tehtävänä olisi kehittää ja koordinoida hankkeen tavoitteiden mukaista kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi tehtävää työtä Jämsän perusopetuksen kouluissa. Lisäksi hanketyöntekijän tehtävänä olisi niin ikään tavoitteiden mukaisesti osallistua aktiivisesti käytännössä kouluilla tehtävään kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ja puuttumiseksi tehtävään työhön yhteistyössä oppilaiden, koulun henkilöstön, KiVa-toimijoiden, AVEKKI-kouluttajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Koska Jämsän perusopetus jäi ilman hankeavustusta on mahdollista toteuttaa suunniteltu hanke soveltuvien osien talousarviomuutoksena. Hanke toteutetaan ajalla 1.8.2025-31.7.2027. Yhden kokoaikaisen työntekijän henkilöstökustannukset vuodessa ovat noin 60 000 € (sis. lomarahat ja sivukulut 24,41 %). Lisäksi henkilökunnan ja perusopetuksen oppilaiden osaamisen vahvistamiseen on hyvä varata (koulutukset ja asiantuntijapalkkiot) 15 000 €. Kuntanusvaikutus vuodelle 2025 on 27 000 € (henkilöstökustannus 25 000 € ja koulutukset 2 000 €). Vuodelle 2026 kustannuksia syntyy noin 70 000 € (henkilöstökustannukset 60 000 €

ja koulutukset 10 000 €). Vuonna 2027 kustannuksia syntyy 38 000 € (henkilöstökustannus 35 000 € ja koulutukset 3 000 €).

Johtava rehtori Juha Damskägg selvitti asiaa kokouksessa.

Toimivalta, johon päätös perustuu:
Hallintosääntö 28 § Lautakuntien ja liikelaitosten johtokunnan tehtävät ja yleinen toimivalta

Ehdotus

Sivistystoimenjohtaja Leena Kilpeläinen

Sivistyslautakunta hyväksyy seliteosassa esitetyn suunnitelman kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja puuttumiseen. Sivistyslautakunta esittää, että vuoden 2025 talousarviomuutokseen sisällytetään perusopetukseen 27 000 euroa, vuoden 2026 talousarviokehykseen varataan 70 000 euroa ja vuoden 2027 taloussuunnitelmakehykseen varataan 38 000 euroa.

Sivistyslautakunta esittää, että kaupunginhallitus myöntää toiminnalle käynnistämisluvan 1.8.2025 alkaen.

Toiminnan aikaisissa koulutuksissa huomioidaan koko sivistystoimialan kasvatuksen, opetuksen ja ohjauksen henkilöstöt.

Tämä pykälä tarkistetaan kokouksessa.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Johtava rehtori Juha Damskägg poistui asian käsittelyn jälkeen klo 17.16.

Khall 19.05.2025 § 145
2594/12.00.01/2025

Konsernipalvelujohtaja Vesa Urtti, puh. 0400 447 383

Sivistyslautakunta esittää, että vuoden 2025 talousarviomuutokseen sisällytetään perusopetukseen 27 000 euroa, vuoden 2026 talousarviokehykseen varataan 70 000 euroa ja vuoden 2027 taloussuunnitelmakehykseen varataan 38 000 euroa.

Talousspalvelut puoltaa, että vuoden 2025 talousarvioon lisättävä määrärahaa 27 000 euroa käsitellään syksyn lisätalousarvioasiana ja jatkovuosien osalta määrärahat käsitellään normaalin talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelun yhteydessä.

Toimivalta, johon päätös perustuu:
Hallintosääntö § 25 / kaupunginhallituksen tehtävät ja toimivalta

Ehdotus

Kaupunginjohtaja Jori Reijula

Kaupunginhallitus päättää esittää kaupunginvaltuustolle, että sivistyslautakunnan esityksen mukaisesti v. 2025 talousarviomuutokseen sisällytetään perusopetukseen 27 000 euroa.

Kaupunginhallitus myöntää toiminnalle käynnistämisluvan 1.8.2025 alkaen.

Vuosien 2026 ja 2027 osalta määrärahakysymykset käsitellään talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelun yhteydessä.

Päätös

Keskustelun aikana Antti Lähdesmäki teki esittelijän ehdotuksesta poikkeavan esityksen:

Esitän, että hanketta ei perusteta, vaikka asia on sinällään erityisen tärkeä. Perusteluna esitän seuraavaa:

- Hankkeen tavoitteet ja tulokset eivät ole konkreettisia ja niistä puuttuu tieto, kenen vastuulla ehdotetut tehtävät tai seuranta on. Vaarana on, että hankkeen jälkeen pysyvää toimintamallia ei saada aikaiseksi.
- Tukitoimet tulee suunnata jo varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen, joissa ryhmässä toimimisen malleja opetellaan. Myöhemmin peruskoulussa mallit ovat jo vakiintuneet ja niihin on vaikeampi puuttua.
- Jämsästä puuttuu mm. koulupsykologeja, mikä on tietenkin hyvinvointialueen asia. Ponnistelut tulisi suunnata näiden ammattilaisten saamiseen lasten ja nuorten avuksi, jolloin esim. oppimisen ja käytöksen haasteisiin saataisiin suoraa ammattitukea.- Koulussa työyhteisön toimintamallien toimimisesta vastaa rehtori. Kuten kaikissa työyhteisöissä, myös kouluissa koko henkilöstön tulee sitoutua, yhteisiin toimintamalleihin mikä vahvistaa oppilaiden tietoisuutta syy- ja seuraussuhteista ja lisää siten turvallisuutta.
- Käytössä on jo mm. Kiva (Kiusaamisen vastainen koulu) ja Avekki (koulutus väkivaltatilanteiden kohtaamiseen) sekä tukioppilaat ja oppilaskunnat. Voisiko näiden toimintaa tehostaa ja tukea ilman kalliin koordinaattorin palkkaamista?
- Kaikestaan kustannuksia pitää kohdistaa enemmän toimintaan ja johtamismallien vakiinnuttamiseen. Nyt suurin osa ehdotetun hankkeen kustannuksista menee hankekoordinaattorin palkkaan. Koordinaattori ei myöhemmin hankkeen päätyttyä ole koulujen käytettävissä.

Antti Lähdesmäen esitystä ei kannatettu joten se raukesi.

Kaupunginhallituksen päätös on esittelijän ehdotuksen mukainen.

Antti Lähdesmäki jätti päätökseen eriävän mielipiteen.